

Dáběl v knihovně

Nejprve opat Davidovi nařídil, aby se umyl. Jinak ho mezi knihy nepustí. Kuchařský pomocník musel uvařit několik kotlů horké vody, než z nebožáka všechnu špínu vydrhnul. Přitom si pochvaloval, že teď konečně kuchyňské ohniště nečoudí a má dobrý tah. „Chtělo to evidentně protáhnout,“ pochechtával se.

Také všechno Davidovo oblečení museli důkladně vyprat. Zatímco se sušilo, půjčil mu Štěpán splývavý hnědý hábit. Takové oblečení prý nosí v cisterciáckých kláštrech konvršové. Mniši chodí v bílých nebo šedých talárech, přes které si oblékají jako zástěru černý pruh látky s otvorem přes hlavu. „Rozdíl je v tom, že my konvršové se věnujeme pořádné práci v kuchyni, na zahradě, v pivovaru nebo ve stájích. Proto se taky nemusíme zdržovat holením a nosíme vousy.“ Mladý konvrš si dlaní přejel po hladkých tvářích. „Mně teda vousy ještě nerostou, ale určitě brzy budou.“ Potom ho přemohla upřímnost a dodal: „Mezi mnichy by mě stejně nevzali, ti totiž musí umět už při vstupu sem do vyšebrodského klášteřa číst a psát. A to já nezvládám. Ale knížky mám rád. Vždycky se těším, až nám některý z mnichů bude během jídla předčítat z knih svatého Bernarda.“

„Tady v klášteře se jistě můžeš čtení ještě naučit,“ povzbudil kuchtíka David a převázal si hábit v pase provázkem. Od odchodu opata ze záhybů paměti doloval, co ví o inkoustech. Neměl pocit, že by kdy slyšel o dubovém. Prababička mu říkala, že z dubu se dá užítkovat úplně všechno. Listí, kůra, žaludy, dřevo. Proto neměla ráda žlabatky, které na dubech parazitovaly a na větvičkách vytvářely duběnky – kulovité hálky, ve kterých rostou jejich larvy. *To bude ono!*

Písaři seděli za psacími pulty a soustředěně se věnovali opisům. Když spatřili Davida, očividně je to potěšilo.

„Mistře Davide,“ spustil bratr Dětrich, od pohledu nejstarší z písařů. „Už jsme ani nedoufali, že nám někdo dorazí na pomoc. Tady na pergamentu mám přesný návod, jak vyrobit dubový inkoust. Je tu připsáno, že oproti inkoustu ze sazí je jeho příprava snadná, leč my se s ním bez úspěchu moříme měsíce. Máčeli jsme pryskyřici v medovině, přisypali jsme k ní roztlučené žaludy a do tekutiny jsme podle pokynů ponořili železné destičky. Po dvou týdnech jsme vše zakápli vínem a medem. Psát se s tím však nedá. Přece se kvůli inkoustu neupíšeme ďáblu jako ten písař z benediktinského kláštera!“

„To jistě nemusíte,“ usmál se vědoucně chlapec. „Úplně stačí, když místo žaludů použijete duběnky. Jen se nelekejte, že barva duběnkového inkoustu bude při psaní téměř čirá. Teprve později zčerná.“

Když David písarskou dílnu opouštěl, zaslechl jednoho z písarů, jak ostatní varuje: „Neviditelný inkoust! Já to říkal. Je to čert.“

ĎÁBLOVA BIBLE

Kniha známá pro své rozměry jako *Codex gigas* byla ve středověku přirovnávána k sedmi divům světa. Měří 90 x 50,5 centimetru a váží 75 kilogramů. Latinský rukopis, který obsahuje čtrnáct knih za sebou, vznikl v Čechách někdy v letech 1200 až 1230. Vše je dílem jediného člověka, který listy nalinkoval, opsal i výtvarně vyzdobil. Úžas vzbuzuje skoro půlmetrové zobrazení čerta. Ke knize se váže pověst, že ji vytvořil za jedinou noc mnich, který svou duši upsal ďáblu.

Mezi středověkými komiksy

David spěchal zpět do kuchyně pro své oblečení. Musí se soustředit na pátrání po kocourovi. Nikdo z obyvatel kláštera ho údajně nezahlédl. Pravda, domluva byla složitá. Zdálo se, že kromě mimořádných situací to zde s tou mlčenlivostí myslí vážně. Pro detektiva věru zapeklitý případ. Jak po areálu šmejdil, všude narážel na červenou pětilistou růži.

„To je znak pánů z Rožmberka, kteří klášter založili a drží nad námi ochranou ruku,“ nechal se nakonec přimět k odpovědím starý zahradník, který okopával zeleninové záhony.

„A k čemu jim klášter uprostřed lesů vlastně slouží?“ rozhlížel se chlapec nechápavě po okolí.

„Bez nás by byli úplně ztraceni,“ zasmál se stařec téměř bezzubými ústy. „Klášter znamená řád, a ten řád se obtiskne do krajiny i lidských myslí. Rožmberkové patří mezi nejmocnější šlechtické rody v království, ale knih moc nevlastní. A bez knih paměť strádá. Takže sem rožmberští vladaři posílají své syny, abychom jim otevřeli obzory. Případá mi, jako by to bylo včera, když se zde vzdělával Petr, vnuk našeho

zakladatele Voka z Rožmberka. Petr nechal jako poděkování pro klášter namalovat překrásný oltářní cyklus. Rozhodně si ho musíš prohlédnout. Visí v kostele.“ Muž ukázal směr a pak ještě tajemně dodal: „Tam pod podlahou se nakonec všichni Rožmberkové sejdou a naším úkolem je střežit jejich klid.“

Chlapec zahradníka poslechl. Stejně hledal Koniáše a do kostela se ještě nepodíval. Gotický chrám s vysokou klenbou vypadal liduprázdně, a tak si mohl v klidu prohlédnout devět deskových maleb, které klášteru daroval zbožný Petr z Rožmberka. Visely ve třech řadách a David, který celý svět poměřoval knihami, si uvědomil, že vypadají jako komiks. Každý výjev ze života Krista představoval jedno komiksové pole. Jen místo bublin použil malíř pergamenové pásy.

„Mňau,“ ozvalo se zničehonic a přerušilo zkoumání deskových obrazů. Kocour tu tedy je! Jenže David svého chlupatého kamaráda nikde neviděl. Tlumené mňoukání bylo nejlépe slyšet nedaleko oltáře.

Chlapec si lehl na břicho a přitiskl ucho na chladnou zem. Zvuk vycházel zpod podlahy! Vybavila se mu slova starce s motykou a došlo mu, co se pod kostelem zřejmě skrývá. Poklepával na dlaždice a pódle znějější odezvy vybral tu správnou. Celý zrudl a na čele mu vyskákaly krůpěje potu, když těžkou desku odsouval. Povedlo se a on se díval do rožmberské hrobky. Na rakvi, kterou osvětloval paprsek slunce, zahlédl skvrnu připomínající otisk kočičí tlapy ve vysoké vrstvě prachu. Už neváhal, zavřel oči a spustil se dolů.

MLUVÍCÍ PÁSKY

Ve středověku většina lidí neuměla číst, navíc byly knihy psány latinsky. K pochopení příběhů pomáhaly tedy obrazy. Nezřídka se seskupovaly do celých cyklů, aby lépe znázornily vyprávění. Co postava říká, se vepisovalo do nakresleného svitku, kterému se říká mluvící páska.

BIBLE CHUDÝCH

Za Bible chudých se označovaly převážně obrazové knihy nebo i nástěnné malby a deskové obrazy, jejichž úkolem bylo nahradit náboženský text a stát se tak písmem nevzdělaných. Na konci středověku se z vyřezávaných dřevěných desek tiskly blokové knihy, které obsahovaly ilustrace a doprovodný text.

ROŽMBERSKÁ KNIHOVNA

ZÁMEK BECHYNĚ 1585

TY SUDY PŘIJDOU DO KUCHYNĚ?

ALE KDEPAK! V SUDECH VEZEME Z TISKÁRNY KNIHY PRO PANA PETRA VOKA.

JSEM PETR VOK, MLADŠÍ BRATR ROŽMBERSKÉHO VLÁDCE VILÉMA, A JSEM SBĚRATEL KNIH.

TEN UŽ TAKY NEVÍ, ZA CO BY MĚL JEŠTĚ UTRÁČET.

OSTAŇNÍ ŠLECHTICI MAJÍ KNIH NANEJVÝŠ DESET, JÁ JICH UŽ NASHROMÁŽDIL STOVKY.

ZÁMEK ČESKÝ KRUMLOV 1592

AŽ SE MŮJ BRATR UJME SPRÁVY ROŽMBERSKÉHO PANSTVÍ, MĚL BY NĚCO UDĚLAT S RODOVÝM ARCHIVEM. JÁ UŽ TU DLOUHO NEBUDU.

MEZI LISTINY SE NÁM PŘIMÍCHALY I KNIHY, PANE VILÉME.

KDYŽ BRATR ZEMŘEL, MUSEL JSEM ZŘÍDIT POŘÁDNOU ZÁMECKOU KNIHOVNU.

1594
STUDOVAL JSEM NA UNIVERZITÁCH V HEIDELBERGU A ŠTRASBURKU A RÁD BYCH PRACOVAL JAKO PÍSAŘ V SOUDNÍ KANCELÁŘI. OVLÁDÁM LATINU, NĚMČINU, FRANCOUZŠTINU A ŘEČTINU.

VÁCLAVE BŘEZANE, KDYŽ SE OSVĚDČÍŠ, MŮŽEŠ SE UCHÁZĚT U PANA PETRA VOKA O MÍSTO KNIHOVNÍKA.

VÁCLAVE, POVĚŘUJI TĚ SPRÁVOU ROŽMBERSKÉ KNIHOVNY ZDE NA ČESKO-KRUMLOVSKÉM ZÁMKU.

1596
BUDE TO CHTÍT KNIHY ROZTRŽÍT A SPOČÍTAT. NĚKTERÉ NEJSOU ANI SVÁZANÉ.

KNIH UTĚŠENĚ PŘIBÝVÁ, ALE NUTNĚ POTŘEBUJU NĚKOGO, KDO VNESE DO KNIHOVNY SYSTÉM.

JE TO PRO MĚ NESMÍRNÁ ČEST, ŽE MI SVĚŘÍTE SVĚ KNIHY.

1602

KOLIK TĚCH KNIH VLASTNĚ V ROŽMBERSKÉ KNIHOVNĚ JE?

DESET TISÍC. PŘESNÝ SOUPIS UDĚLÁM AŽ PO PŘESTĚHOVÁNÍ.

TAK TO NETUŠÍM, KAM V TŘEBONÍ TOLIK KNIH DÁME.

TAK JAK, PANE KNIHOVNÍKU, UŽ JSTE SE ZABYDLEL?

ZÁMEK TŘEBOŇ 1609

DĚKUJI ZA OPTÁNÍ. BYT V PŘÍZEMÍ JE ÚTULNÝ. HLAVNĚ SE ZABYDLELY KNIHY NADE MNOU. KDYŽ SE PRO KNIHOVNU POSTAVÍ BUDOVA NA MÍRU, JE TO RADOST.

TROCHU JSEM SE ZADLUŽIL A MUSEL JSEM ČESKÝ KRUMLOV PRODAT.

U ZÁMKU JSEM NECHAL STRHNOUT DVA DOPY A POSTAVIT ZDE NOVOU BUDOVOU PRO KNIHOVNU.

POHRĚBEN CHCI BÝT V RODINNĚ HROBCE VE VYŠŠÍM BRODĚ. DĚTI NEMÁM, TAK BUDU POSLEDNÍ ROŽMBERK, KTERÉHO TAM OSTERCIACI ULOŽÍ.

1611
A KNIHOVNU DARUJI BRATRSKÉ ŠKOLE V SOBĚSLAVI.

VŠE ZAPISUJI, PANE.

MÁM TU OD NAŠÍ KRÁLOVNY KRISTINY NAPSÁNO, CO MÁME DO ŠVÉDSKA JAKO VÁLČNOU KOŘIST PŘIVÉZT.

MY VÍME, VŠECHNY KNIHY Z ROŽMBERSKÉ KNIHOVNY, KTERÉ POZNÁME PODLE VÁZBY Z BÍLÉHO PERGAMENU.

TAKŽE TUHLE OBLUDU TU MŮŽU NECHAT?

ANI NÁHODOU. TO JE VĚHLASNÁ ĎÁBLOVA BIBLÉ. KRÁLOVNA SE ZBLÁZŇÍ RADOSTÍ!

NEJSEM KATOLÍK, PŘĚSTOUPIL JSEM K JEDNOTĚ BRATRSKÉ, ALE POHRĚBEN CHCI BÝT SE SVÝMI PŘEDKY.

PRAHA 1648

BOHUŽEL O VĚHLASU MÉ KNIHOVNY SE DOZVĚĎELI I DALŠÍ KNIHOMOLOVÉ. TŘEBA KRÁLOVNA KRISTINA...